
Nová publikace představuje odsuny německých dětí na tábory do protektorátu

Nová publikace představuje odsuny německých dětí na tábory do protektorátu

V Česku dosud neprobádanou problematikou přesunu německých dětí z průmyslových oblastí do protektorátu se ve své knize *Pod ochranou protektorátu. Projekt Kinderlandverschickung v Čechách a na Moravě: politika, každodennost a paměť, 1940–1945* zabývá doktorandka Ústavu českých dějin FF UK Mgr. Radka Šustrová. Nás zajímalo, jak se k tomuto tématu dostala i jak tábory pro německé děti fungovaly.

Jak jste se dostala k poměrně neprobádanému tématu přemísťování německých dětí z průmyslových oblastí?

Narazila jsem na něj, když jsem procházela v Národním archivu prameny k jinému tématu. Začala jsem se problematikou více zabývat v rámci své diplomové práce, jejíž rozdělení a šíři určily materiály, které se mi podařilo získat. Osobní povahu výzkumu dodaly dopisy, které psaly samotné děti. Publikace tedy vychází z mé diplomky.

Zabýval se už některý z českých historiků tímto tématem?

V Čechách se tomu zatím nikdo nevěnoval, v Německu samozřejmě ano, zejména v oblastech, odkud byly děti odesílány. Největší práce vyšla v roce 1997 jako disertační práce jednoho německého historika, který ovšem vycházel jen z německých pramenů.

Proč vlastně k přesídlování německých dětí docházelo?

Na podzim roku 1940 bylo rozhodnuto, že dojde k realizaci projektu Kinderlandverschickung, respektive k jeho druhé fázi, neboť projekt už existoval dříve v souvislosti s první světovou válkou. Odesílacími destinacemi byly Berlín a Hamburk,

což byla nejprůmyslovější, a tedy i nejohroženější centra. Lokality, kam budou děti umístěny, se nějak speciálně nevybíraly. Spíš se to bralo, že kam šly umístit, tam se poslaly. Kromě protektorátu jich byla část v Polsku, Rakousku, Bulharsku, Dánsku či Nizozemsku.

Kolika dětí se přesun týkal?

Hovoří se o několika milionech, což považuji za přehnané číslo. Němečtí historikové uvádějí asi dva a půl milionu dětí, přičemž v protektorátu jich mělo být osm set padesát tisíc, podle pamětníků to bylo půl milionu a já to odhaduji maximálně na tři sta padesát tisíc.

O jak staré děti se jednalo?

Na takzvané tábory jezdily děti v rozmezí od deseti do čtrnácti let, projekt byl ale určen i pro děti od šesti do deseti let, které jezdily do „domovů“.

Nevadilo Němcům posílat své děti do protektorátu?

To bylo jedno ze zajímavých témat, na něž jsem narazila. Oni protektorát nevnímali jako nebezpečné prostředí, děti se mohly i volně pohybovat po městech, být v nějakých formacích s vedoucím.

Jak dlouho takové pobyty v táborech trvaly?

Děti tu měly být šest měsíců. Pokud rodiče nezažádali o jejich návrat, tak se pobyt mohl prodloužit na rok i déle.

Kdo mohl požádat o odeslání dítěte do bezpečí na venkov?

První propagandistická idea tvrdila, že projekt je určen sociálně slabším, kteří nemají úkryt, do něhož by se mohli během leteckého útoku schovat. Účast byla dobrovolná, postupem času ale sílil apel organizátorů na rodiče, aby děti do tábora poslali. Neuposlechnutí bylo bráno jako vzepření se vedení nacistického Německa. Já se domnívám, že postupně plnily tábory hlavně převýchovné účely a měly za úkol dětem vštěpovat nacistickou ideu.

Jaký program děti v táborech měly?

Chlapci i dívky zde bydleli zvlášť a hlavní program tvořily sportovní aktivity směřované ke zvyšování tělesné zdatnosti a vzdělávací programy doplněné ideologickými přednáškami. Úroveň vzdělávání byla z odborného hlediska ale velice slabá, neboť scházeli fundovaní pedagogové.

Kdo pobyty dětí financoval?

Z velké části říše, přispívaly ale i Hitlerjugend a NSV. Jednalo o částky v řádech milionů a miliard, protože dětí bylo opravdu hodně. Rodiče nemuseli hradit nic, ale jak všeobecně ubývalo jídla a ošacení, byli vyzýváni, aby svým dětem nějak přispěli.

Šustrová Radka

: Pod ochranou protektorátu. Kinderlandversch v Čechách a na Moravě: politika, každodennost a paměť 1940-1945, Filozofická fakulta UK 2012.

Jaký byl kontakt rodičů s dětmi během odloučení?

Zejména prostřednictvím korespondence, která ovšem byla problematická, neboť procházela cenzurou, a některé dopisy nebyly vůbec doručeny.

Vrátily se všechny děti v pořádku domů?

Na to je těžké odpovědět, protože na konci války byla situace velmi nepřehledná. Ve své knize naznačuji, že zde možná i některé děti zůstaly. Prameny ukazují, že odsun dětí zpět do Německa probíhal ještě v roce 1948.

Zkoušela jste kontaktovat i pamětníky, kteří pobyt v táboře absolvovali?

S několika z nich jsem celkem intenzivně korespondovala a zjišťovala jsem jejich nejsilnější zážitky. Nechtěla jsem po nich ale žádné hodnocení, protože to považuji za problematické. Oni nejsou schopni kritičtějšího pohledu, protože mají pocit, že jim systém táborů umožnil přežít.

Mgr. Radka Šustrová vystudovala obory historie a politologie na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. V současné době je doktorandkou v Ústavu českých dějin FF UK. Ve svém badatelském zaměření se orientuje na problematiku dětí a mládeže za druhé světové války, sociální politiku v protektorátu Čechy a Morava a na německou menšinu na témže území.